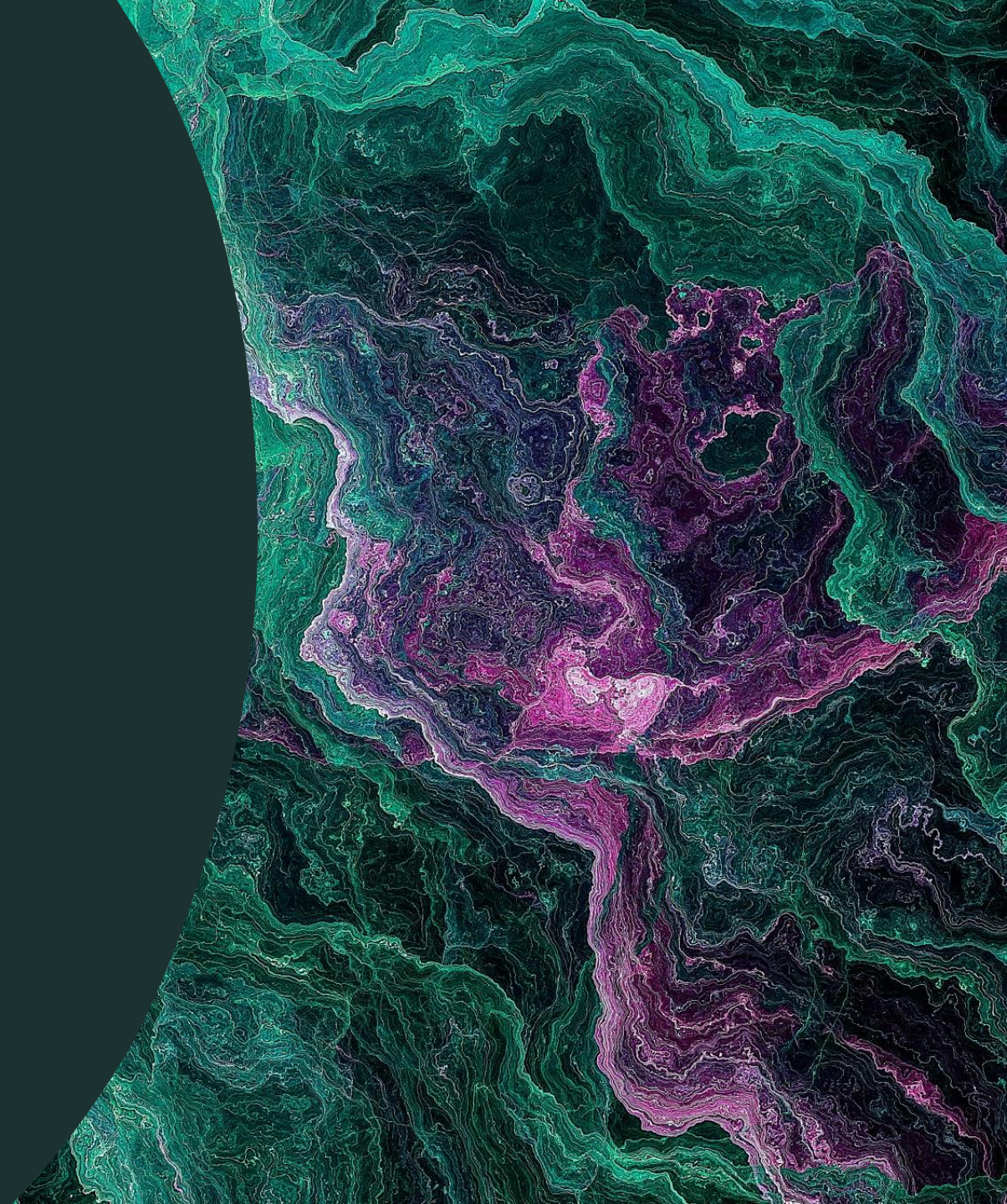

Kreativní a kritické myšlení

Dagmar Chytková

KREATIVITA

Co je kreativita

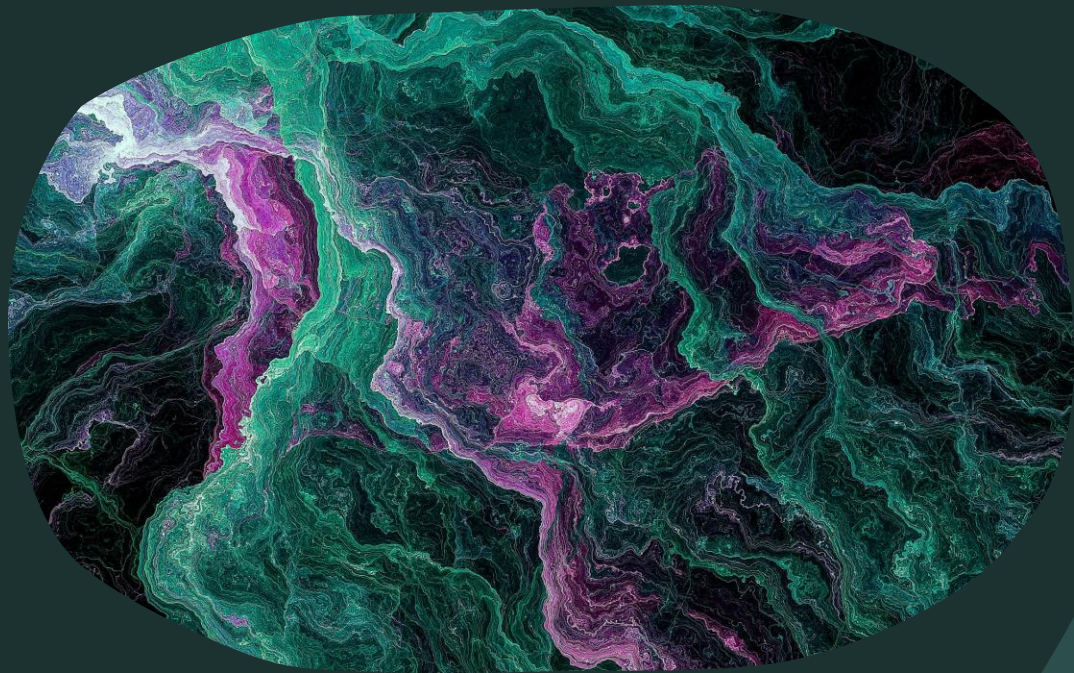
- Vznik něčeho nového a originálního (dříve to nikdo neviděl)
  - myšlenky, metody, věci, postupu, procedury, produktu...
- Ojedinělost, mimořádnost

Podmínky:

- Odpověď či myšlenka je statisticky řídká
- Přizpůsobitelnost realitě, realizovatelnost, adaptabilita
- Zhodnocení, elaborace, úplný vývoj

Divergentní a konvergentní myšlení

VERTIKÁLNÍ (konvergentní)

Hledání jednoho řešení

Hledání jednoho směru vedoucího k cíli

Sekvenční postup

Hodnotí

Vylučování nepodstatných informací

Statická klasifikace

Zaručuje minimální řešení

LATERÁLNÍ (divergentní)

Hledání alternativ

Tvoření různých směrů

Dělání skoků

Nehodnotí

Nevylučování nepodstatných informací

Nestatická klasifikace

Zvyšuje nalezení maximálního řešení, ale bez záruky

THE PATH

PROBLEM

SOLUTION

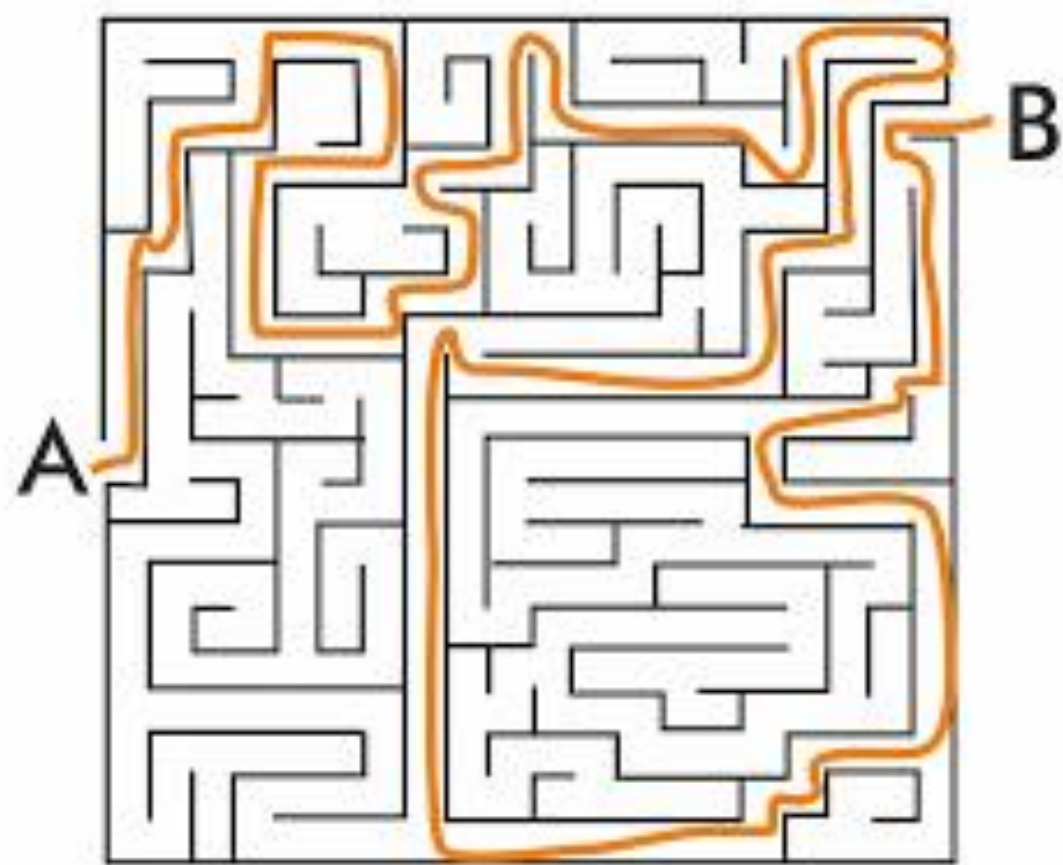
LINEAR

LATERAL

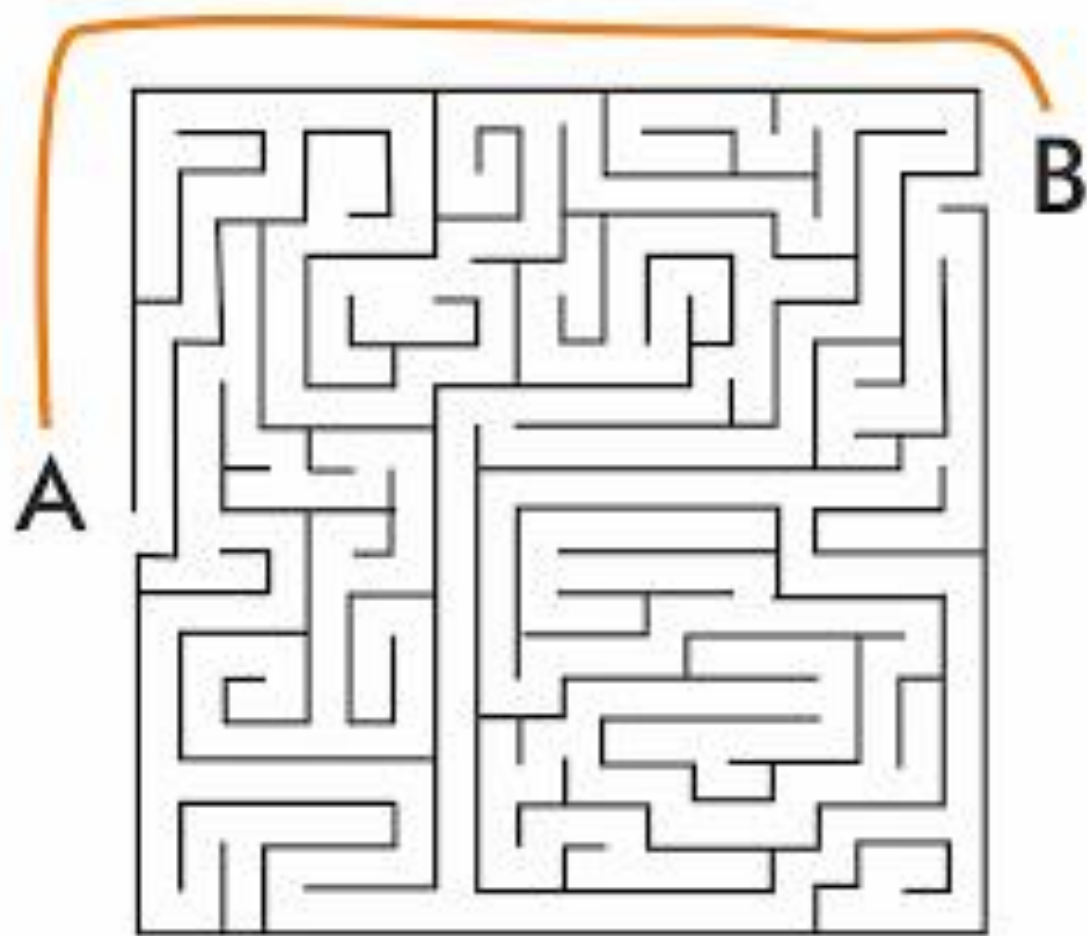
Traditional Logic

Making assumptions
of what the rules are

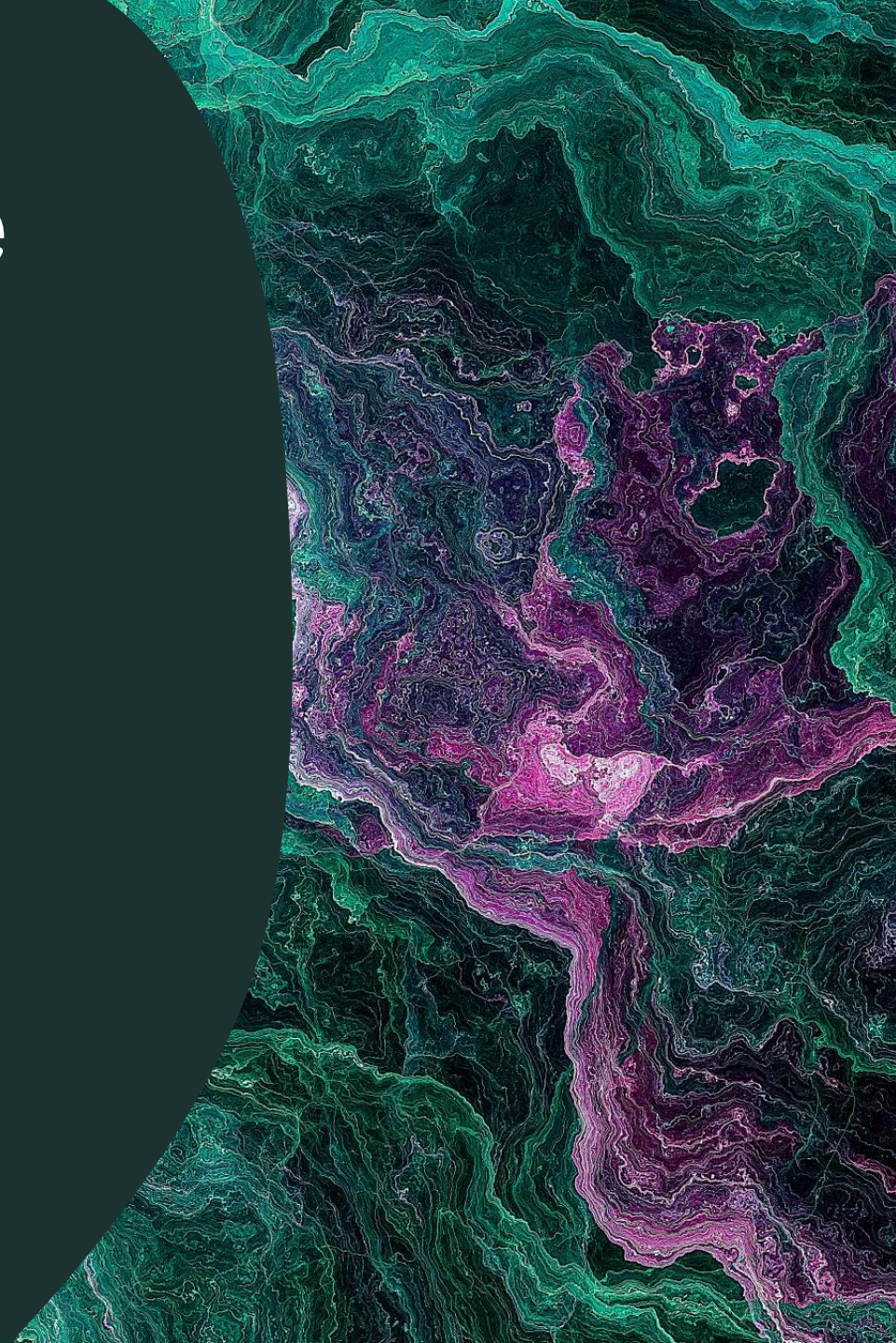
Lateral Thinking

Disregarding
'implied' rules

Kreativita ve vědě i jinde

- Schopnost
  - Představit si něco nového
  - Tvořit nápady, řešení, díla...
  - Kombinace, reaplikace, změna
- Postoj
  - Přijetí změny, ochota, flexibilita
- Proces
  - Těžká práce a kontinuální myšlenková činnost
  - Improvizace

Rysy kreativní osobnosti

- Flexibilita
- Ochota riskovat
- Oproštění se od stereotypů
- Vytrvalost
- Odvaha
- Vystoupení z hranic
- Vícevrstvé vnímání

Barometrická otázka

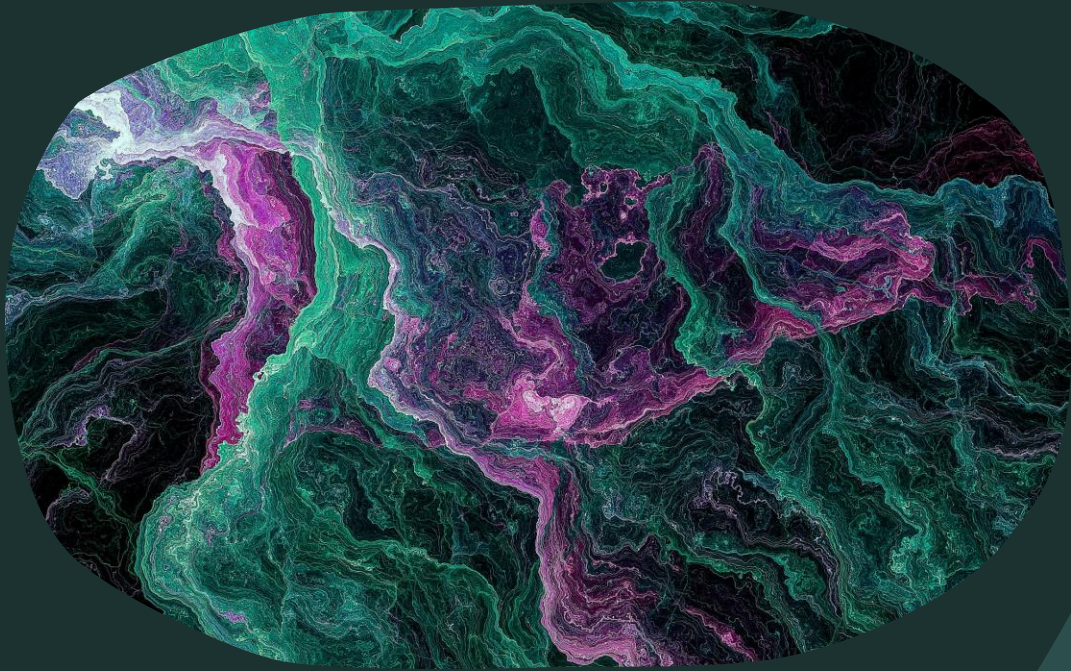

Jak být kreativnější

- Nehodnoťte
- Otevřete se
- Odstraňte bloky
- Zaveďte kreativitu do všedních činností
- Ptejte se
- Používejte kreativní techniky
- Budte jako hravé dítě
- Odstraňte negativitu
- Pohybujte se
- Vnímejte asociace
- Chybujte

Bloky kreativity

- Kritická povaha
- Životní styl (kondice, strava...)
- Strach (z odmítnutí, nezvládnutí, zesměšnění, ztráty hrdosti, nedostatečnosti)
- Tendence k osobnímu prospěchu
- Špatný stav skupiny
- Superego / příliš aktivní svědomí plné zákazů
- Konzervativní zvyklosti
- Nevhodně kladené otázky
- Nepružnost ve změnách
- Časová tíseň

Vyzkoušejme

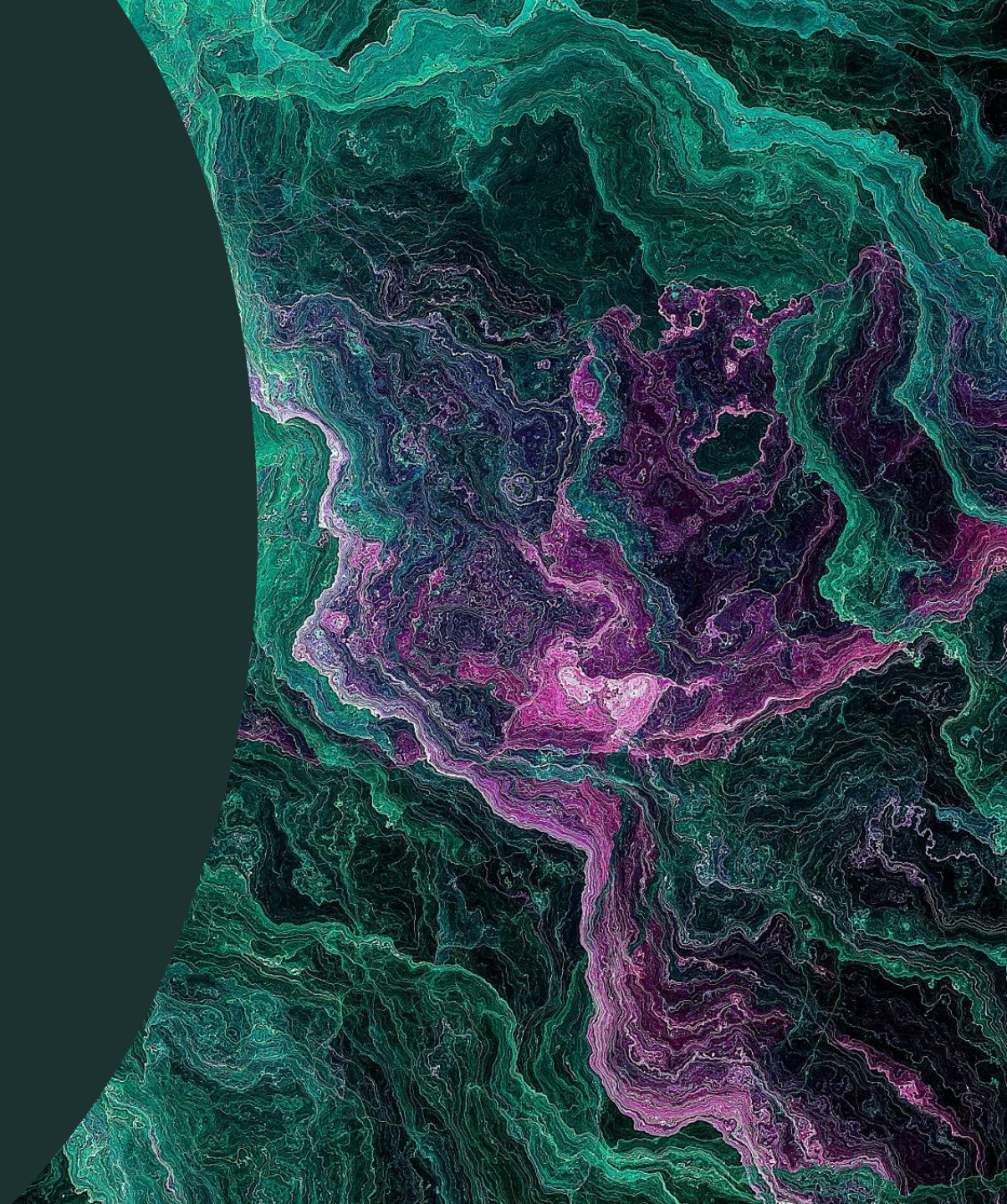
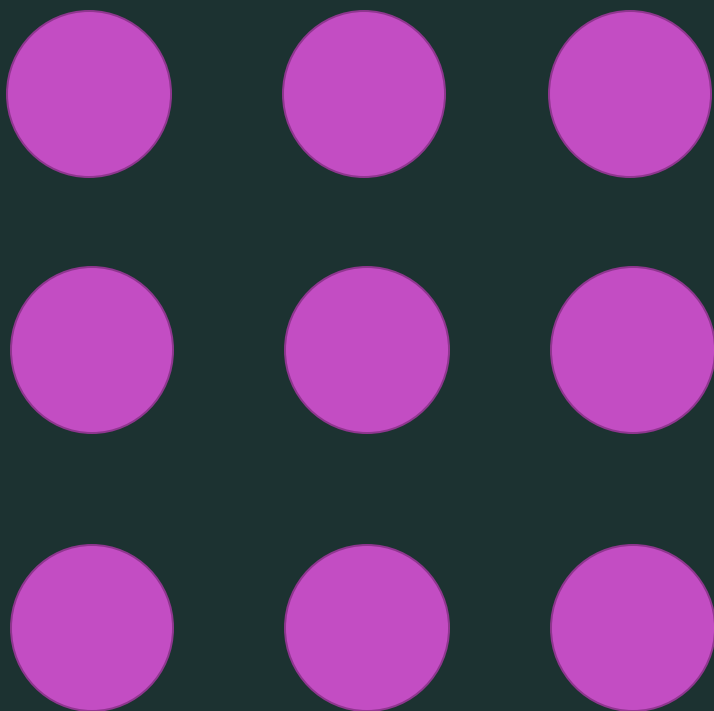
Napište co nejvíce
možností využití...

Bude daný nástroj
3 minuty
Něco k psaní

vařečka

Spojte čtyřmi přímkami
jedním tahem tato kolečka

Asociační řady / clustery

- Auto -> jízda -> výlet -> moře
- Auto -> fosilní paliva -> znečištění -> změna klimatu
- Auto -> drahé -> peníze -> úrok
- Auto -> doprava -> cyklodoprava

Pojmenujte přídavnými jmény tyto listy

Najděte dvojici věc x živá příroda

- Letadlo x pták
- Létající balón x poletující odkvetlá pampeliška (nažka)
- ...

Napište si barvu

Napište si smysly (chuť, čich, hmat, sluch, zrak)

Kombinujte barvu a jeden smysl
a k dvojici pak najděte jednu věc.

Např. *hnědá* + *vůně* => *skořice*

5w1h

What

Who

Where

When

Why

How

Kreativní abeceda

Ke svému tématu najít co
nejvíce slov, min. jedno
slovo ke každému písmenu
abecedy.

Osbornův seznam

Použít jinak?

Zmenšit? Zvětšit?

Přirovnat?

Předělat? Přeskládat?

Nahradit? Vyměnit?

Obrátit?

Kombinovat?

Procvičování

- Dvě slova
- Co nejvíce společných vlastností

Př. Co má společného žralok a sichrhajska?

A co kritické myšlení?

- Reflexivní, samostatné a analytické myšlení
- Logika, racionalita, syntéza
- Úsilí o pravdu a úsilí vyhnout se omylu
- Kladení otázek
  - Proč to tak je? Kde jsou důkazy? Je to dobrý argument? Je to objektivní? Jaká jsou alternativní vysvětlení?
- Zná se jako intuitivní, ale je třeba jej trénovat a učit se jej praxí
- Lze jej měřit (racionalita), není stejné jako IQ
- Rozumět významu věty znamená znát podmínky, které musí ve světě nastat, aby byla věta pravdivá.

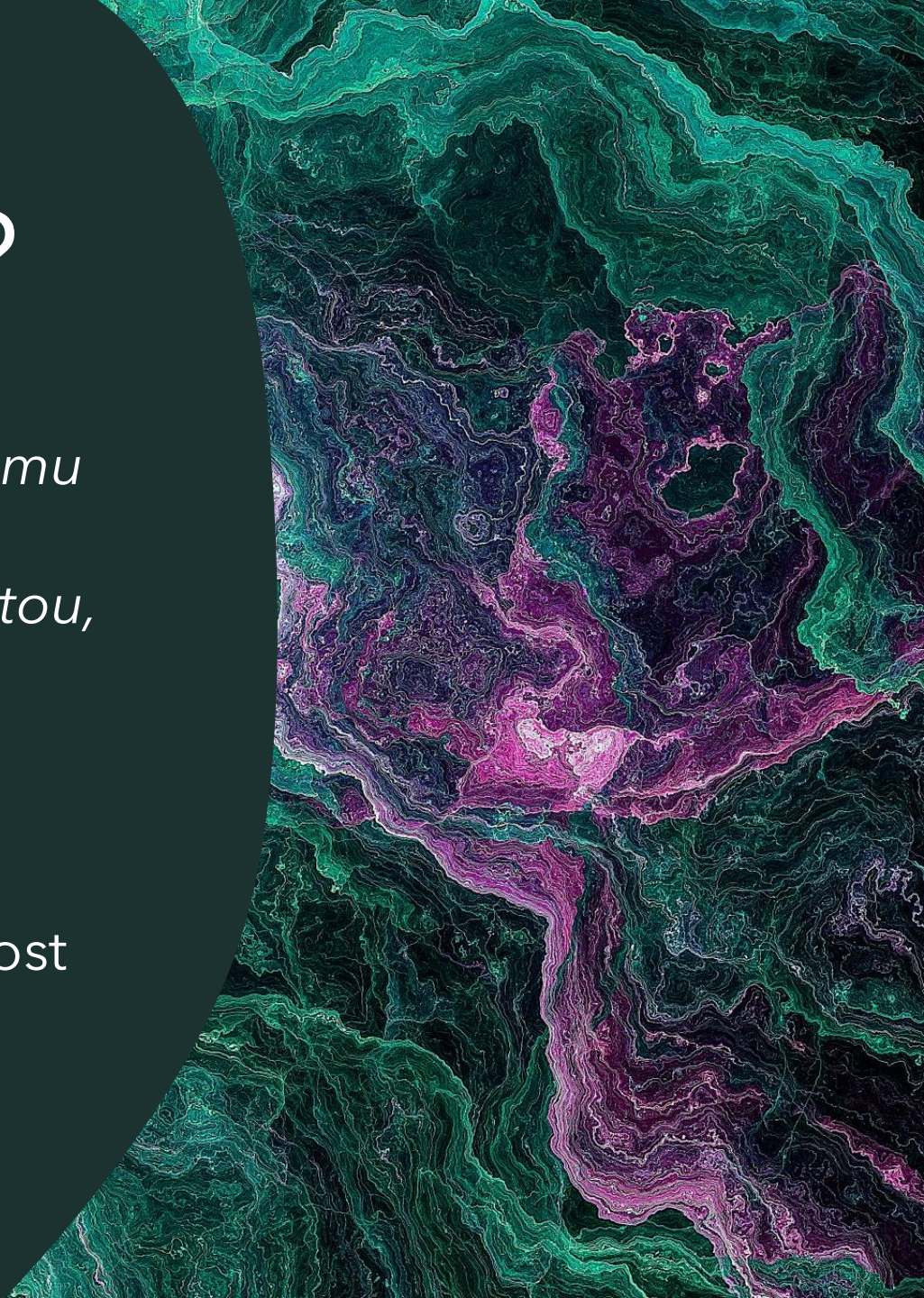

A co kritické myšlení?

"Kriticky myslet znamená i zpochybňovat, díky tomu ale člověk může činit lepší rozhodnutí, nevěřit věcem, které nejsou pravdivé, což je jedinou cestou, jak dobře přežít v informační době."

Petr Ludwig

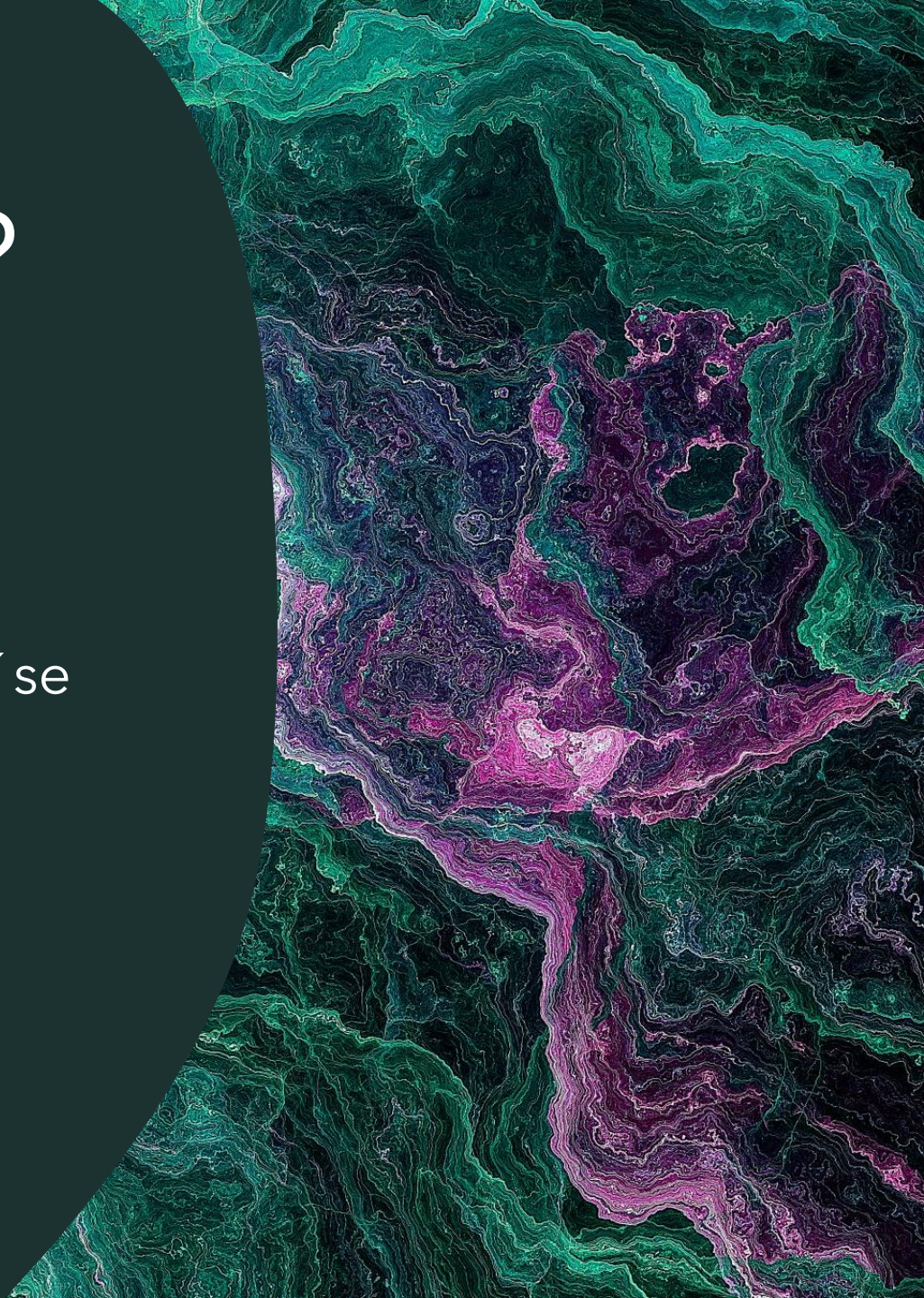
Schopnost číst statistická data ovlivňuje schopnost dělat rozhodnutí.

A co kritické myšlení?

Kritické myšlení není verze skepticismu či nihilismu.

Kritické myšlení není ani relativismus a vyhýbání se většinovému názoru.

A co kritické myšlení?

Epistemická vs. deontická autorita

Epistéme = znalost

Deon = to, co má být

Epistemická autorita – odborník

-> souhlas rozumu, ale bez nutnosti pochopení

-> ve vědě v pořádku (sami neprozkoumáme vše)

Kognitivní zkreslení

Opakovaná (systematická) chyba v myšlení, rozhodování, odhadech, vzpomínkách..., kdy jsou závěry vyvozeny nelogickým způsobem.

Př. [Cyril Höschl a Anatomie správného rozhodování](#)

- Zkratky, redukce
- Šum v procesu zpracování informací
- Omezená kapacita mozku
- Sociální vlivy

Odhadněte

Odhadněte

$1 \times 2 \times 3 \times 4 \times 5 \times 6 \times 7 \times 8$

Odhadněte

$$8 \times 7 \times 6 \times 5 \times 4 \times 3 \times 2 \times 1 = 40\,320$$

$$8 \rightarrow 2250$$

$$1 \rightarrow 512$$

Kognitivní zkreslení - kotvy

Spoléhání se na jednu informaci, která je nám známá, i když nemusí být pravdivá, relevantní či úplná.

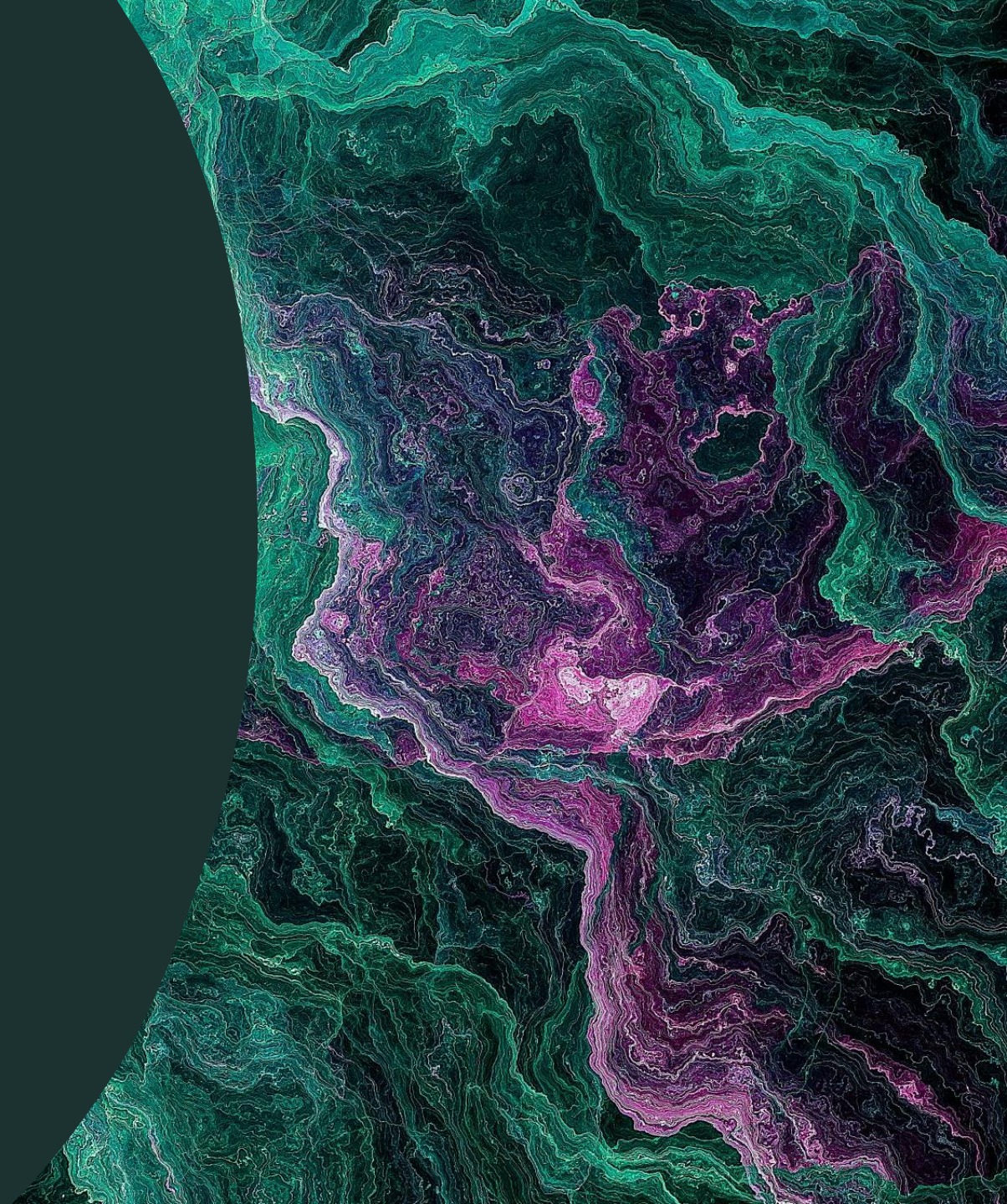
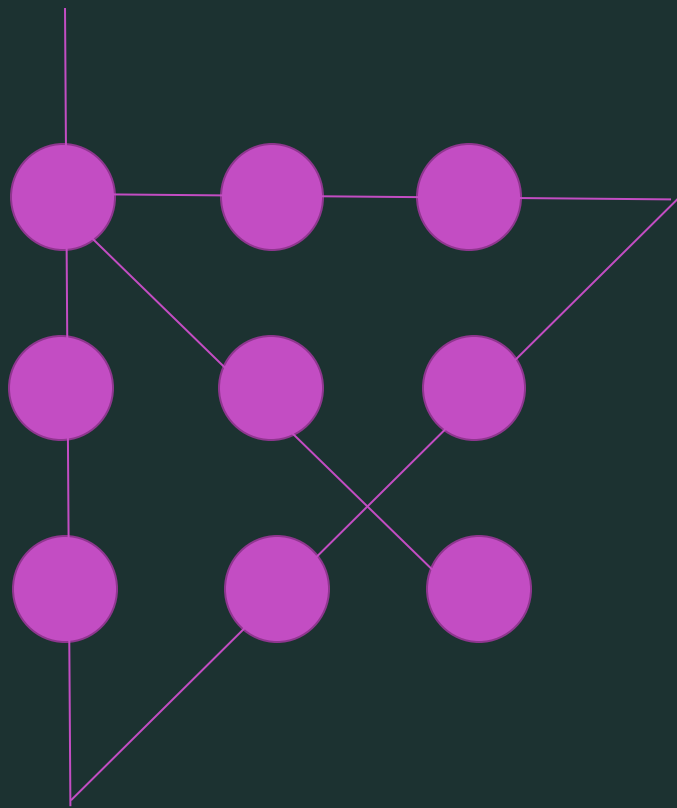
Kognitivní zkreslení - konfirmační zkreslení

Tendence upřednostňovat ty
informace, které podporují
naš názor.

Dbejme na to, abychom pro
naše přesvědčení měli
dobré důvody a vyviňme si
schopnost reflexe.

Spojte čtyřmi přímkami
jedním tahem tato kolečka

Hodnocení informací

- [Zvol si info](#), [Demagog](#), [Manipulátoři](#)

Schopnost vnímat logickou výstavbu textu je důležitá jak v rovině mediální (kdy můžeme sledovat, zda to, co zdroj tvrdí, alespoň dává jako celek smysl a má to předkládaný význam, tedy například, že z předpokladů plynou závěry), tak v rovině odborné práce s textem. Je jednou z klíčových dovedností výzkumníka najít problém, který by rád zkoumal, mezeru v poznání, chybný předpoklad, tradovaný mýtus atp. Dobré pochopení oné logické výstavby má pak vliv na to, zda dokáže sám něco zkoumat, najít výzkumnou metodu, interpretovat data, napsat text.
(Michal Černý)

- [C.R.A.P. test](#)
- [SMELL test](#)

Argumentační fauly

Potvrzení účinku

Předpokládat, že pozorovaný účinek mohl být vyvolán pouze jedinou příčinou.

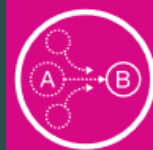
„Když chceme upéct chleba, musíme rozdělat oheň v peci. Babizna rozdělala oheň v peci, takže bude péct chleba. Nemáme se čeho bát, Mařenko.“

Přehlédnutí společné příčiny

Předpokládat příčinný vztah mezi dvěma událostmi, které jsou ale ve skutečnosti vyvolány událostí třetí.

„To je zajímavé, že když si já dám k obědu perník, ty ho musíš jíst taky. Přestaň se už po mně opičit!“

Vyvrácení příčiny

Předpokládat, že když nenastala příčina, nemohlo dojít ani k účinku.

„Když chceme upéct chleba, musíme rozdělat oheň v peci. Babizna ale chleba péct nechce, takže v peci není rozdělaný oheň. Klidně tam vlez, Mařenko.“

Logický kruh

Vyvodit závěr, který je stejný jako některý z předpokladů argumentu.

„Perník je nezdravý, protože se po něm tloustne. A tloustne se po něm proto, že je velmi, ale velmi nezdravý,“ poučila Mařenka babiznu.

Odvádění pozornosti, oslovování emocí, záměna předmětu, induktivní klamy, kauzální klamy, jiné téma, závěr bez premis...

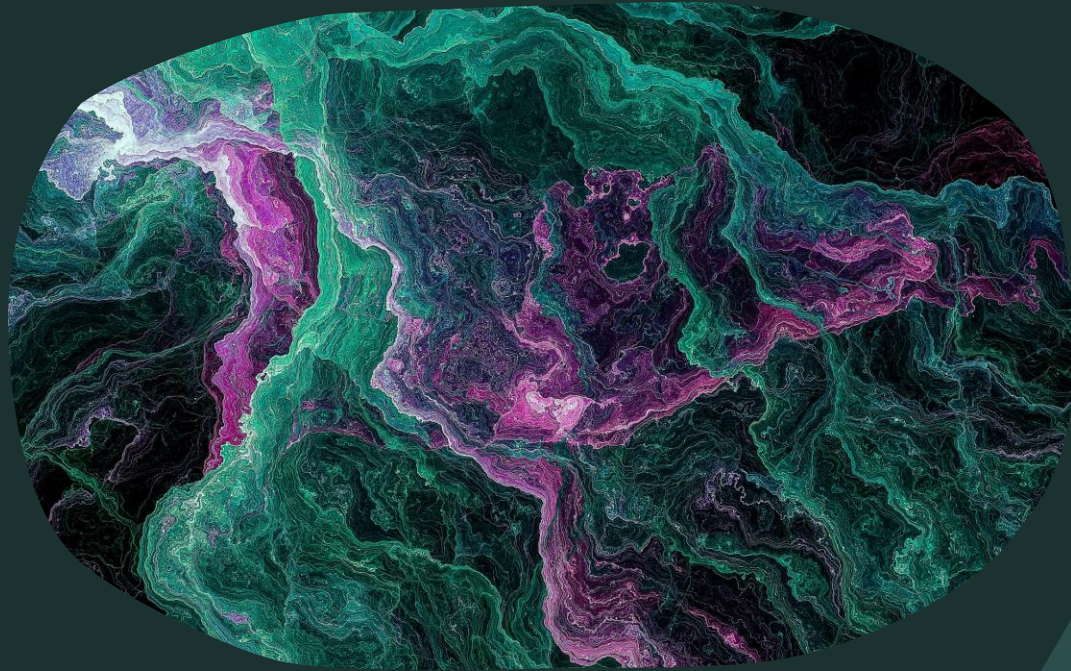
Více na https://cs.wikipedia.org/wiki/Argumentační_klam

Příklad:

<http://www.obcanskevzdelavani.cz/work/ke-stazeni/argumentacni-fauly-A4-barva.pdf>

Argument – důkaz, že nějaké tvrzení je platné či neplatné (pravdivé či nepravdivé).

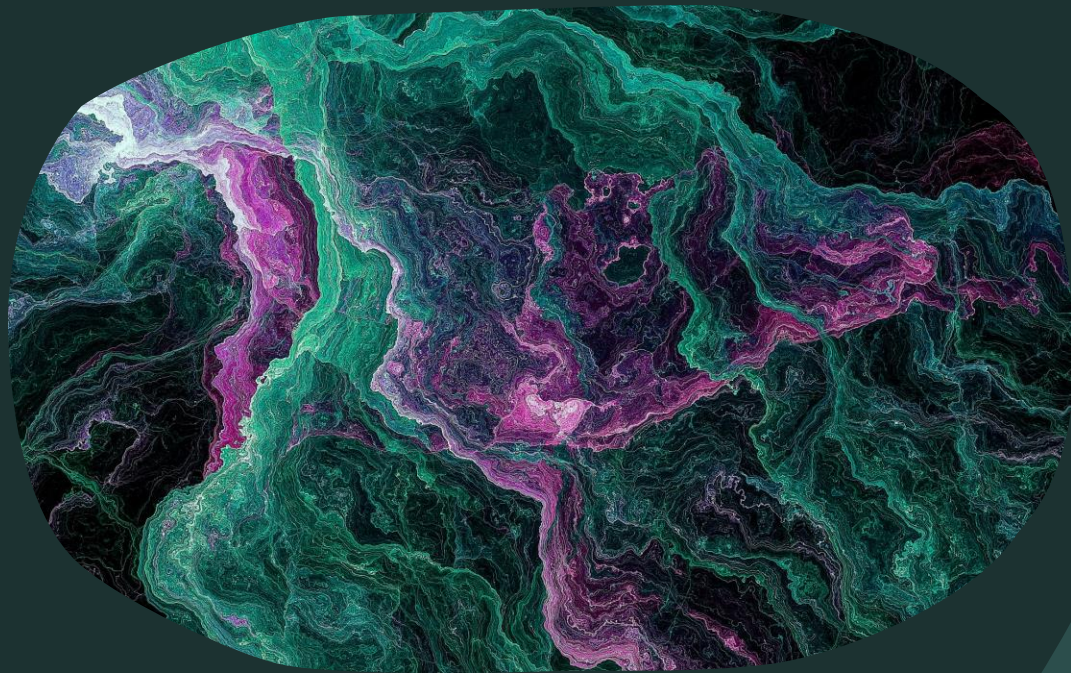
Dagmar Chytková
dchytкова@sci.muni.cz

Další semináře

- **Open access, repozitáře a creative commons** (Jiří Marek) - 27. 10. 2020
  - **Normy a patenty** (Martina Machátová) - 3. 11. 2020
  - **Vykazování publikační činnosti (RIV)** (Marie Šípková) - 5. 11. 2020
  - **Citační databáze a citační analýza** (Lenka Hrdličková) - 10. 11. 2020
  - **Sociální sítě pro vědce** (Ilona Trtíková) - 18. 11. 2020
  - **Jak na kvalitní konferenční příspěvek** (Michal Černý) - 24. 11. 2020
  - **Grafika konferenčního posteru** (Dagmar Chytková) - 26. 11. 2020
  - **Pedagogické minimum pro učící doktorandy** (Pavčina Mazáčová) - 1. 12. 2020
  - **Predátorské časopisy** (Lukáš Plch) - 3. 12. 2020
-
- http://knihovna.sci.muni.cz/edu/seminare_phd

Použitá literatura

6 Top Classic Examples of Lateral Thinking. *Magichot* [online]. [cit. 2020-10-02]. Dostupné z <https://magichoth.com/6-top-classic-examples-of-lateral-thinking/>.

Argumentační fauly. *Občanské vzdělávání* [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z <http://www.obcanskevzdelavani.cz/work/ke-stazeni/argumentacni-fauly-A4-barva.pdf>

Argumentační klam. *Wikipedie. Otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z https://cs.wikipedia.org/wiki/Argumentační_klam.

CALDWELL, Barbara a Dennis DAKE. Iowa Department of Education Integrated HOTS Thinking Model. NAB, a living curriculum [online]. Department of Art & Design, Iowa State University, ©1999, 2000. [cit. 2020-10-04]. Dostupné z [www: http://www.nabdb.design.iastate.edu/about/hots/hots.html](http://www.nabdb.design.iastate.edu/about/hots/hots.html)

ČERNÝ, Michal. Hodnocení informací. *KISK online* [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://kisk.phil.muni.cz/kiskonline/digicomp/informacni-a-datova-gramotnost/hodnoceni-informaci>

Kognitivní zkreslení. *Wikipedie. Otevřená encyklopedie*. [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kognitivní_zkreslení.

LHS Library. Testing your web sources for Fact, Fiction, and Bias. *Leilehualibrary.weebly.com* [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z <https://leilehualibrary.weebly.com/smell-test.html>

LOBKOWITZ, Mikuláš. Problémy s autoritou. *Časopis pro teoretické a praktické otázky teologie* [online]. [cit. 2020-10-19]. Dostupné z <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-1/Problemy-s-autoritou-1.html>

Neurazitelný.cz. Kritické myšlení - Úvod do rozpoznávání keců | Neurazitelný.cz | Večery na FF UK. *Youtube.com* [online]. [cit. 2020-10-04]. Dostupné z <https://youtu.be/AdRNqEktsvo>.

PATWARDHAN, Ketaki. Lateral Thinking : A practice much needed today. Square One ources for Fact, Fiction, and Bias. *Leilehualibrary.weebly.com* [online]. [cit. 2020-10-03]. Dostupné z <http://squareone.blog/lateral-thinking-a-practice-much-needed-today/>.

RIEGER, Kristy. Week of 3/07 - Using the C.R.A.P. Test. *Marquette library media center* [online]. [cit. 2020-10-12]. Dostupné z <https://sites.google.com/site/msriegerreads/coursework/7th-year-2/weekof307-usingthecraptest>

SLUŇÁKOV - CENTRUM EKOLOGICKÝCH AKTIVIT. Sobota 3.10.2020 živý přenos besed Ekologických dnů Olomouc. *Youtube.com* [online]. [cit. 2020-10-20]. Přednáška Cyrila Höschla: Anatomie správného rozhodování. Dostupné z <https://youtu.be/NwYqWpO4LH4?t=13253>

TULINSKÁ, Hana. Hodnocení kvality informací. *KISK* [online]. [cit. 2020-10-03]. Dostupné z <https://kisk.phil.muni.cz/media/3219955/kisk.phil.muni.cz/kpi/hodnoceni-kvality-informaci.html>

VÝBORNÁ, Lucie. Petr Ludwig: Kritické myšlení vede k lepšímu rozhodnutí. *Radiožurnál* [online]. Host Lucie Výborné. [cit. 2020-10-03]. Dostupné z <https://radiozurnal.rozhlas.cz/petr-ludwig-kriticke-mysleni-vede-k-lepsimu-rozhodnuti-7612477>.

ŽÁK, Petr. *Kreativita a její rozvoj*. Brno: Computer Press, 2004. 316 s. ISBN 80-251-1457-5